

dicendi libertas contra Gubernatores excusatio.

Præclarum circa hoc D. Ignatii documentum.

D. Isidorus Pelusota.

P. Sacchini.

Peculiaris pro Societate monitionio.

Magistratus non debere circa hoc nimis esse delicatos.

111 Ex experientia quidem compertissimum habetur hanc dicendi libertatem, quam communiter Concionatores in ore habent, & quæ maximè gloriantur, parum esse proficuum; immò & exitiosam frequentia experimenta demonstrant. Circa quod D. Ignatius Parens in libro verè aureo, verè diuino, exercitorum circa finem in Regulis seruandis, ut cum Orthodoxæ Ecclesiæ verè sentiamus. Reg. 10. ita scribit: licet autem non reperatur ubique ea, quæ debet esse, morum integritas, si quis tamen, vel in publica concione, vel in populari commercio, ipsis obloquitur, generat potius damna, quam aliquid afferat remedi; aut vilitatis; cum nihil aliud sequatur; nisi exasperatio, & obiectatio populi aduersus Principes, ac Pastores suos. Temperandum est igitur ab isto inuictuarum genere. Sic ille: Pro quo & D. Isidorus Pelusota citato libro, Epistolaque, ita loquitur: Scio me per sepe mihi ipsi huiusmodi quoddam consilium præbuisse: O Isidore, quoniam res magna magnis periculis confici solent, ea, quæ decet loquendi libertate uteres, fortassis erubescens es, qui in peccatis erubescere minimè norant. Ac quidem fortasse aliquid effuies: si autem aliquid etiam inuicendi paratus es, cum Propheta, & Apostolis atque alijs sanctis uiris patieris, cum quibus tibi, qui vnus es, vulgo es, optandum est etiam si non in virtutibus ac certe in personibus numerari. Verum ad hunc modum contra mihi ipsi respondi. Alijs quidem in rebus præclare loqueris ac tibi morem gerere paratus sum; ac quomodo pacto liberè loquerer? &c.

112 Quod equidem non minus graui, quam eleganti sententiâ claudendum P. Francisci Sacchini Parte 4. Historia Societatis lib. 3. num. 156. & seqq. ubi ita scribit post turbulencias occasione Concionatoris cuiusdam enarratas: Ceterum hominum sub obedientia viuendum haud dubium peccatum est, ubi in rebus adeo grauius, non interrogatis Moderatoribus suo uellicantur arbitrio: præsertim cum vnus hominis conatus, ut nunc sese habent humane res, multum habeat strepitus, momenti parum: atque instar eorum medicamentorum, quæ vitiosorum corporum humores excitant, non egerunt; longè magis obsint, quam profint. Eam ob rem Societas, quæ in turbulento rerum mortaliū, quasi oceano, opem, si possit, naufragantibus allatura versatur; summopere abstineat necesse est ab ijs attractandis, à quibus plus ulcers faciat, quam medicina. Quod, Deo aspirante, excubantibusque Moderatoribus, diligentissime totum corpus custodit. Quamquam ut nequis vnquam è tanto numero, siue prudens, siue imprudens committat, dum hac infirmitate circumdamur, optandum magis, quam sperandum est, & potius, quod non crebro eueniant scandala, quam quod aliquando eueniant, admirandum. Sic ille.

113 Iuxta cuius cordatam animaduersionem, Magistratus non ita delicatis esse auribus debet, ut ex quouis imprudenti dicto, ad excitandas persecutionum tempestates moueantur, & indignationem in corpus Religionis accendere, contra cuius voluntatem membrum vnum, & frequenter non potius, insultauit. Prudenti dissimulatione melius quandoque res agitur, & decore consulitur eorum, quos reprehensionis acerbitas ulcerauit. Noui Prælatus, qui quadam die à Religioso pro concione molestè, & immodestè attractatus, sub vesperum ad Conuentum venit, & in cellâ Prælati exceptus, vocari ad se Concionatorem postulauit, Venit ille, suâ opinionem plus accepturus; quam dederat. Sed vrbane

acceptus, aliud valde diuersum, quam sperabat, audiuit. Laudauit Prælatus concionem, cum gratiarum actione, festum enim fuerat anniuersarii Consecrationis suæ: adiecit tamen: Licet quod audire potui, sat mihi placuit, non potui tamen omnia; quod doleo; credo tamen alijs à me auditis fuisse simillima. Non mentitus ille sed amphibologia officiosa vsus; sicque prudentiam suam testationem reliquit; eo ad obstruendum eo imprudenter locuti remedio vsus; quo potentius nullum potuisset eius nota sagacitas inuenire. Pro quo, & Saillus prudentia iam pridem succurrit, de qua sic 1. Reg. 10. v. 27. Filij verò Belial dixerunt: Num saluare nos poterit iste? & despexerunt eum, & non astulerunt ei munera; ille verò dissimulabat se audire. Circa quæ P. Gaspar Sancius ita scribit, elegantiam, grauitatem, & eruditionem accumulans. Est autem hoc documentum bis, qui præsumunt, interdum valde necessarium, ut cæci sint ne videant, aut surdi ne audiant ea, in quæ incerto quodam rerum articulo diuini esset agendum; ita sanè in suo Aenea, quem, & fortem ducem, & prudentissimum Imperatorem fingit, ait Maro Lib. 1. Eneid.

Cursus ingentibus æger, Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.

Et alius ex prophanis (Gnaeus Plancus) docet eos, quibus commissa est respublica; ut ad effectum suorum Consiliorum veniant, oportere, ut multa simulent inuiri, multa dissimulent cum dolore, &c.

114 Quod si ad hæc humana prudentiæ sufficiunt regulæ, maiora debent in Christianorum Iudicum pectoribus fides, & pietas obtinere. Sic Magnus Theodosius Mediolani ad Ecclesiâ ire statuens festiuo Natiuitatis die, & retrahente eum Rufino jam jam euntem, ne Ambrosius acerbius aliquid in eum iactaret, ob necem Thealonice factam, & prout quam octo mensium interdictum sustinuerat; eidem respondit: Pergo, & iustus in facie suspicio contumelias. Sic habetur in Vitis Patrum; Opusculo de laude & affectu virtutum Cap. 15. ut videantur, quorum mera est vmbra ad tantæ lucis comparationem auctoritas, quali esse animo debeant, cum illis sui exprobrantur errores. Quod si non omnes esse caussentur Ambrosios, quorum id debitum sanctitati; animaduertant tamen, nec Theodosios se esse, quos ut numina oporteat reuereri. De quo isthæc satis.

CAPVT XIV.

In iis, quæ ad Academias spectant; qualiter delinquere sit obuium Indicos Auditores.

115 Vnt in Indiis auctoritate Pontificiâ, & Regiâ nobiles Academiæ constitutæ, ex quibus Limana, & Mexicana præcipuæ, maiorum omnium facultatum habentes Professores. Aliæ pro Philosophiâ tantum & Theologia in scholis Societatis Iesu: quas aliqui eò quod non ita vniuersales sint, Academias siue Vniuersitates non esse dicendas arbitrantur. Sed certè Consilium Regium Indiarum dubium omne circa hoc videtur exemisse, dum in sententiâ finali, quam pro Argentinensi Academiâ protulit,

Prælatus cuiusdam memorabile exemplum.

1. Reg. 10. v. 27. Saillus oportuna dissimulatione.

P. Gaspar Sancius.

Vergilius.

Lib. 10. Epist. 8. Familiarum Ciceronis.

Magni Theodosij præclarum & dictum, & factum.

Quæ in Traditio Academiæ.

Affertio 1. Auditores debere iuris incorporationis absolute solvere.

Nec posse admittere remissionem.

Ex usufructu remisso filio à patre, arguitur contra Affertionem.

Quid iuxta illud dicendum.

Affertio 2. Non posse assistentium lucra leuare, si non assistant.

Affertio 3. In Gradibus si vnus non posse remissionem emolumentorum petere.

pretulit, eam Vniuersitatem appellauit, ut videri in ipsâ executoriali prouisione potest. Circa illas

116 Dico primò. Auditores Indici alibi Gradum consecuti, si in Corpus Vniuersitatis recipiantur, id omne debent quod alij soluere. Id patet: quia statuta Regia ita disponunt, & lucra sunt ex incorporatione istâ non parua habituri: ergo debent quod alij, propter eandem rationem soluere: cum in statutis Regijs neutiquam inueniantur excepti.

Dices: ob personarum dignitatem emolumentorum huiusmodi fieri remissionem.

Sed contra: quia hoc est iam munera recipere ab iis, qui lites habere possunt: quod leges feruerrime prohibent. Remissio enim debiti, donatio est. L. Si quis delegauerit. D. de donationibus. de quo Matienzis in lib. 5. Recopil. l. 3. Tit. 3. Glossa 2. num. 3. Propter quam rationem in Syndicatu à Visitatore docto, & exacto ita iudicatum. Prætereâ remissio ista est inuoluntaria, sicut largitiones aliarum, quæ fieri iudicibus solent, ut diximus Tit. præced. num. 27.

117 Potest tamen obici L. Cum oportet. §. In autem. C. de bonis, quæ liberis, ex quo habetur filium, cui remissus est usufructus, non teneri in diuisione hereditatis eum conferre cum alijs fratribus; & ita id tenent Doctores, viderique possunt P. Molina, Tom. 1. Diss. 8. §. secundus est & Pater Thomas Sancius: Lib. 6. de Matrimonio Diss. 4. num. 18. & etiam Tom. 1. Consiliorum lib. 1. Cap. 2. dub. 14. qui alios adducunt; & eâ ratione ducuntur, quia ea remissio non est propria donatio, sed non vsurpatio de bonis filij, ut poterat fieri à patre; ergo similiter in nostro casu, in quo videtur esse maior ratio, quia is, qui incorporari intendit, absolute nihil ante incorporationem debet, sicut debetur usufructus, & ita minus est fundamentum ad rationem propriæ donationis. Propter hoc videri alicui potest id non carere probabilitate; vnde ita à nonnullis, neq; in doctis quidem practicum. Quod & mihi placeret, si de omnino voluntaria remissione constaret; quod non ita frequentius accidit. Vnde & obligatio ad solutionem perstat; in quo tamen id obseruandum, quod de largitione munerum diximus. Cap. 2. & Tit. Præced. Cap. 4.

118 Dico secundò. Auditores nequeunt ea lucra leuare, quæ assistentibus tantum sunt per Academiæ leges destinata. Id planum: quia non est titulus ad illa, cum solus ex assistentia oriatur. Id quod euidenter constat in alijs; quibus non assistentibus nihil datur: atqui Auditores-priuilegiati non sunt: ergo nihil est illis tributendum. Si dicas remissionem ab iis fieri, ad quos lucra pertinebant; de hoc iam dictum; quod neque hic habet fundamentum: nam lucrum tale assistentibus non semper accrescit, sed singulis sua est portionis taxa designata, vnde est propria donatio.

119 Dico tertio. Quando Auditorum filij Gradum maiorem accipiunt, nequeunt remissionem emolumentorum petere; immò neque admittere. Colligitur ex dictis. Nec est solidum effugium, si dicant remissionem illam non sibi fieri, sed filiis; nam neque filij recipere munera possunt, ut vidimus Titul. præcedenti n. 21.

ficut neque vxores, ut ibidem dictum, quæ in huiusmodi negotiationibus solent sollicitudinem præcipuam adhibere, conuenticibus maritis, & ignorantem simulantis, ac si Deus possit irrideri.

120 Dico quarto. Auditores grauius peccare possunt in causis reculationis suffragatorum ad cathedras, quæ ad ipsos deuoluuntur, si pro affectu iudicent, ut vnus potius, quam alius cathedram assequatur. Hac certè die, quæ hæc scribo, oppositorum vnus cathedram amisit, quia ob reculationem ducenta & viginti illi suffragia defuerunt. Et id quidem ritè, & rectè factum non nego, cui de causis non constat, nec sunt animi iudicium manifesti. Rei solum istius momentum expendo. Equidem probatio suffragationis, quando præsertim Doctoris in ea facultate est, pro qua certatur, qui viginti quatuor suffragia habet, & multoties equalitatem: si videlicet Sacerdos sit; grauis poena est, & in graue etiam detrimentum oppositoris redundans; vnde probationes ad illam sufficientes meridianâ luce clariore esse debent, ut num. 104. dictum manet; in huiusmodi autem oppositionum factionibus claritas esse tanta nequit; quia nullus contra eum, cui fauet, iurabit ita, ut securum possit reddere iudicantem. Ab aduersa autem partis fautoribus quomodo possit irrefragabile testimonium expectari? Nam vbi caput est suspectum, etiam illi, qui caput verosimiliter sequuntur, ut cum multis tradit Dom. Solorzano lib. 2. cap. 24. num. 100. Iudicium ergo arbitrarium restat, & cum de poenâ, ut diximus, graui agatur, videtur in rei fauorem iudicandum, iuxta regulam iuris in sexto 49. quæ sic se habet; In poenis benignior est interpretatio faciendâ. Quod ex aliâ communi doctrinâ conuincitur, iuxta quam testis non est integer, etiam cum in causa, quæ eum principaliter non tangit, deponit, si aliquid commodum, vel interesse ex eâ sperare possit: de quo Farinacius in Practica. Quæst. 60 per totam, & alij adducti à Dom. Solorzano supra num. 98. item ex aliâ, quod domestici ad testificandum non admittuntur communiter, & rationem reddunt Scriptores, quia erga dominum, vel Patrem Familias notam habent affectionem. Pro quo Auditores producit. P. Fragosus Tom. 1. pag. 659. §. Quid dicendum. Eorum autem, qui pro oppositoribus stant, notissima est affectio, ut parati sint pro illis vtique ad ignem, & sanguinem decertare: non ergo contra aduersarium veniunt, ut integri, & inexpectabiles admittendi; & præsertim cum agatur de poenâ sine defensionis oportunitate statim infligendâ.

121 Quando autem contra Ecclesiasticos in hoc iudicio procedatur, & suffragio priuentur, suam videtur difficultatem habere. Licet enim Regis auctoritate Vniuersitates fundentur, qui & stipendia professoribus suo ex patrimonio soluit, ac communia alia lucra: id tamen non videtur satis; quia ex eo non tollitur immunitatis priuilegium, cui nec possunt Ecclesiastici renuntiare, cum in corpus Vniuersitatis cooptantur, per textus, & Doctores, quos adducit Diana Part. 1. Tract. 2. Resolut. 3. Nec sola Regia auctoritas est, quæ in hoc negotio intercedit, cum Vniuersitates auctoritate Pontificiâ præcipue fundentur,

Affertio 4. De peccato in iudicio circa reculationem suffragationum.

Testes in huiusmodi causis vnus posse integros reperiri.

Qui non sint integri reputandi.

Contra Ecclesiasticos ut queat in hoc iudicio procedi.

Non posse illas foris priuilegio renuntiare.